

Populister och Optimater

SPQR (Senatuspopulusque Romanus – senaten och det romerska folket) – var det romerska rikets signum. Det var också en politisk markör. *Populares* var den politik som vände sig till folkflertalet medan *Optimares* stödde makteliten.

Under kyrkans första århundraden kunde hon definitivt inte räknas till makteliten, knappast ens till folkflertalet. Hon var, som aposteln Paulus uttrycker det, »det som världen ser ner på, det som ringaktas, ja, som inte finns till» (1 Kor. 1:28). Något århundrade senare hade det svängt och kyrkofurstarna blivit samhällets optimater. Den lilla ringaktade gruppen hade stor sprängkraft – den var »utvald av Gud». Den maktelit som kyrkan allierade sig med hade inte samma gudomliga välsignelse. Tendenserna känns igen, än idag.

Från *Populares* har vi fått begreppet *populism*. Det används mest i nedsättande syften, inte minst av vår tids optimater. De anser sig veta bättre än vanligt folk, som beskrivs som obildade, fördomsfulla och bakåtsträvande, men optimaterna är märkvärdigt tondöva för det missnöje som gror bland folket. I tevesalongerna uttalar de sig gärna föraktfullt om fundamentalister, bönder och industriarbetare på den amerikanska eller svenska landsbygden. Populisterna, å sin sida, säger sig vara en röst för de förtryckta, osedda och förbigångna.

Varken populister eller optimater är särskilt noga med fakta. I krig och kärlek är allt tillåtet, heter det. Detsamma tycks gälla i politiken. I syftet att vinna folkets gunst får man tillvita sina motståndare vad som helst. Det resulterar i valrörelser som i England med Brexit och presidentvalet i USA, någonting som vi kanske får se upprepas flera gånger i andra delar av världen eller här hemma. Det är inte något specifikt eller unikt för vår tid. Kampen mellan *optimares* och *populares* har präglat mänsklighetens historia och alltför ofta orsakat strid, revolutioner och förödelse.

Det är inte SPT:s uppgift att ta ställning för den ena eller den andra presidentkandidaten eller att ge sig ut på populisternas eller optimaternas osäkra isar, men det finns all anledning att vara vaksam. I det andra brevet till Timotheos skriver aposteln Paulus: »*Det kommer en tid då människorna inte längre vill lyssna till den sunda läran utan skaffar sig den ena läraren efter den andre, därför att det kliar i dem att få höra det de önskar. De slår dövörat till för sanningen och vänder sig till legenderna*» (2 Tim.4:3).

Populister är inte intresserade av att söka sanningen. De frågar hellre, *hur känns det?*, än, *hur är det?*. Men även vår tids optimater, de kyrkliga företrädarna, verkar ibland besvärade och undviker att ta ställning. I den sanningslösa världen suddas alla värden ut och tillvaron blir en stor gråzon, där grovkorniga lögnar och falska anklagelser bejakas för att de »känns rätt». Så frodas lögnerna och legenderna om »de andra», och de kristna dygderna att tänka gott om sin nästa och att tolka allt till det bästa blir satta på undantag.

Men även bland optimaterna finns den populistiska frestelsen, att t.ex. avhumanisera inte minst sina kritiker med hjälp av identitetsmarkörer. Kallar man sina motståndare »rasister»

»vita medelålders män», »homofober», »fundamentalister» »abortmotståndare», »kvinnoprästmotståndare» eller något liknande, gör man gällande att de inte är värda att lyssna på, och att det är rätt och riktigt att förhåna dem. Men det kan visa sig vara kontraproduktivt. Glåpord och förakt vänder ofta tillbaka till den som uttalat dem. När man från ledande kyrkligt håll ifrågasatte kampanjen #mittkors genom att uppfatta den som främlingsfientlig, slog det tillbaka mot belackarna och många människor lämnade i vredesmod kyrkan. Här har kyrkans maktelit mycket att lära. Det är ju, trots allt, inte kyrkokanslierna, som bär upp kyrkan och ger henne liv, utan alla de ute i landet som bekänner Kristus, troget deltar i gudstjänsterna och lever som kristna i vardagen.

Alla behöver känna en samhörighet, en vetskap om var man hör hemma och var man är trygg. Upplever man, med rätt eller orätt, att den grunden rycks undan, skapar det lätt rädslor och fientlighet mot främlingar och det främmande.

Som kristna har vi vår samhörighet i Kristus och hans kyrka. I gemenskapen med trossyskonen i kyrkbänken och vid nattvardsbordet känner vi oss trygga och hemma. Vi pekar på kyrkbyggnaden och säger: »Det är vår kyrka» och på prästen och säger »det är vår präst». Förmodligen tänker och säger långt fler människor så, än bara de som deltar i gudstjänsterna. Den samhörigheten behöver vårdas. Den avfolkade landsbygden och de döende församlingarna är en gigantisk utmaning. Lösningen heter inte stordrift utan samhörighet. På samma sätt som den indragna skolan, den stängda bensinmacken och nerlagda affären skapar alienation och otrygghet, så skapar de döende församlingarna ett kyrkans rostbälte genom hela vårt land.

I söndagens gudstjänst frågar vi inte efter vilket parti vår bänkgranne röstar på, om han eller hon är rik eller fattig, fundamentalist eller en vit medelålders man. Det är helt andra saker som förenar, och den som i ett annat sammanhang skulle ha varit en bitter motståndare blir inför Kristi ansikte en broder eller syster. Jakob, Herrens broder, går skarpt tillrätta med dem som vill göra skillnad på folk och folk, på rik och fattig. »Om ni gör skillnad på människor begår ni synd och lagen stämplrar er som överträdare» (Jak. 2:9). Så riskerar det också att bli med en politiserad kyrka, som fångad av populisternas och optimaternas anda, »överger den sunda läran» och hellre förkunnar politik än kristendom.

En präst må gärna vara en skicklig apologet, som med drastiska ord och ett skarpt svärd går tillrätta med orättfärdigheten, men om han, med politiska ambitioner, i sin predikan hånar dem han ogillar och prisar dem han gillar, slår han sönder gemenskapen. Populister och optimater må framföra sina budskap i andra rum och lokaler, men i kyrkan är det kyrkbänkskristendom som gäller. Den är en förebild inte bara på gudstjänsttid utan för hela livet.